

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek (przewodniczący)
SSN Jacek Błaszczyk (sprawozdawca)
SSN Waldemar Plóciennik

w sprawie **X.Y.**

oskarżonego z art. 212 § 1 i 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 539e § 1 k.p.k.

w dniu 20 maja 2025 r.

skargi obrońcy oskarżonej

na wyrok Sądu Okręgowego [...]

z dnia 19 listopada 2024 r., sygn. akt [...],

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w [...]

z dnia 19 grudnia 2022 r., sygn. akt [...],

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu [...] do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2. zarządza zwrot X.Y. kwoty 450 (czterystu pięćdziesięciu) złotych tytułem opłaty od skargi.

Jacek Błaszczyk

Piotr Mirek

Waldemar Plóciennik

[PŁ]

UZASADNIENIE

X.Y. został oskarżony o to, że:

1. w dniu 28 sierpnia 2015 r. w X., za pomocą środków masowego komunikowania, poprzez zamieszczenie komentarza w sieci Internet na stronie [...], posługując się nazwą użytkownika [...], pomówił X.Y.1. o takie właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej oraz narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, w związku z zamiarem kandydowania X.Y.1. na [...] oraz utratę zaufania potrzebnego dla realizowanej przez w/wymienioną działalności społecznej, poprzez zawarcie w komentarzu treści: „[...]”, która to treść mogła wskazywać, iż X.Y.1. jest osobą chorą psychicznie, tj. o przestępstwo z art. 212 § 1 i 2 k.k.;
2. w dniu 28 sierpnia 2015 r. w X., za pomocą środków masowego komunikowania, poprzez zamieszczenie komentarza w sieci Internet na stronie [...], posługując się nazwą użytkownika [...], pomówił X.Y.1. o takie właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej oraz narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, w związku z zamiarem kandydowania X.Y.1. na [...] oraz utratę zaufania potrzebnego dla realizowanej przez w/wymienioną działalności społecznej, poprzez zawarcie w komentarzu treści: „[...]”, która to treść mogła wskazywać, iż X.Y.1. jest osobą chorą psychicznie, tj. o przestępstwo z art. 212 § 1 i 2 k.k.;
3. w dniu 3 września 2015 r. w X., za pomocą środków masowego komunikowania, poprzez zamieszczenie wpisu w sieci Internet na stronie [...], posługując się nazwą użytkownika [...], pomówił X.Y.1. o takie właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej oraz narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, w związku z zamiarem kandydowania X.Y.1. na [...] oraz utratę zaufania potrzebnego dla realizowanej przez w/wymienioną działalności społecznej, poprzez zawarcie w komentarzu treści: „[...]”, która to treść mogła wskazywać, iż X.Y.1. jest osobą chorą psychicznie, tj. o przestępstwo z art. 212 § 1 i 2 k.k.

Sąd Rejonowy w [...] wyrokiem z dnia 19 grudnia 2022 r., sygn. akt [...], uznał oskarżonego X.Y. za winnego popełnienia czynów zarzucanych mu w punktach I-III aktu oskarżenia, z tym ustaleniem, że stanowią one ciąg przestępstw z art. 212 § 1 i 2 k.k. i za to, na podstawie art. 212 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., wymierzył mu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności. Na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. i art. 70 § 1 k.k. wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności warunkowo zawiesił na okres 2 lat próby. Na podstawie art. 71 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu X.Y. karę 50 stawek dziennych grzywny, przyjmując jedną stawkę za równoważną kwocie 100 zł. Na podstawie art. 72 § 1 pkt 2 k.k. zobowiązał oskarżonego X.Y. do przeproszenia oskarżycielki posiłkowej X.Y.1., poprzez umieszczenie na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Sądu Okręgowego w X. przeprosin o treści: „[...]”- w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia. Na podstawie art. 212 § 3 k.k. orzekł od oskarżonego X.Y. na rzecz oskarżycielki posiłkowej X.Y.1. nawiązkę w kwocie 30.000 zł. Na podstawie art. 215 k.k. orzekł podanie wyroku do publicznej wiadomości, poprzez umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Sądu Okręgowego w X. Na podstawie art. 41 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego X.Y. zakaz zajmowania stanowiska prokuratora - na okres lat 3.

Po rozpoznaniu apelacji oskarżonego i jego obrońcy oraz oskarżycielki posiłkowej i jej pełnomocnika Sąd Okręgowy [...] wyrokiem z dnia 19 listopada 2024 r., sygn. akt [...], uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w [...] do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż wobec nierozpoznania zażalenia oskarżonego X.Y. na uchwałę Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym z dnia [...] 2018 r. przez organ stanowiący sąd w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, nie doszło do wydania prawomocnego orzeczenia w przedmiocie uchylenia oskarżonemu immunitetu. Dokonane ustalenie skutkowało uchyleniem zaskarżonego wyroku Sądu *meriti* i przekazaniem sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Jak wynika z uzasadnienia skarżonego wyroku, Sąd *ad quem* dokonując oceny przebiegu postępowania oraz zgromadzonych w jego toku dowodów przyjął,

iż zaistniały okoliczności uniemożliwiające prowadzenie postępowania karnego, związane z kwestią prawomocności decyzji o uchyleniu immunitetu przysługującemu oskarżonemu, a tym samym prowadzenia postępowania karnego przeciwko niemu. Konstatacja ta była wynikiem uznania, iż organ rozpatrujący odwołanie od decyzji uchylającej immunitet przysługujący oskarżonemu nie był sądem, wobec czego w odniesieniu do jego orzeczenia w tej sprawie właściwym jest przyjęcie konstrukcji *sententia non existens*. Sąd II instancji stwierdził, iż wydane orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym z dnia [...] 2018 r. nie zyskało waloru prawomocności. Jak wskazał w uzasadnieniu Sąd odwoławczy „*nie została zakończona prawomocnie i zgodnie z obowiązującymi standardami procedura immunitetowa - umożliwiającą realizowanie przez oskarżycieli swoich uprawnień*”. Sąd uznał uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji jako konieczne, aby strona oskarżająca mogła uzyskać prawomocną decyzję dotyczącą immunitetu oskarżonego.

Skargę na wyrok Sądu odwoławczego wniósł obrońca oskarżonego zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść wydanego orzeczenia, a mianowicie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., wobec braku obligatoryjnego umorzenia postępowania pomimo stwierdzenia zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci braku wymaganego zezwolenia na ściganie, i niedopuszczalności przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji w takim przypadku,
2. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść wydanego orzeczenia, a mianowicie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. wobec braku obligatoryjnego umorzenia postępowania – mimo, że inne postępowanie karne dotyczące tych samych czynów tej samej osoby zostało wszczęte wcześniej i zostało prawomocnie zakończone przed wydaniem wyroku w niniejszej sprawie,
3. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść wydanego orzeczenia, a mianowicie art. 437 § 2 zdanie 2 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt

9 k.p.k., poprzez uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w [...] pomimo niez zaistnienia faktycznych i merytorycznych podstaw uzasadniających wydanie takiego orzeczenia,

4. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść wydanego orzeczenia, a mianowicie art. 439 § 2 k.p.k. w z w. z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. poprzez uchylenie orzeczenia Sądu I instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania - na niekorzyść oskarżonego.

W oparciu o tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu [...] do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Regionalnej w [...] wniósł o nieuwzględnienie skargi i „utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia”.

Odpowiedź na skargę złożyła także oskarżycielka posiłkowa wnosząc o skierowanie pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego, w zakresie zgodności art. 135 i art. 152 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2023 r. poz. 2113) z Konstytucją RP, w szczególności z jej przepisami: art. 2, 7, 32, 42, 45, 60, 66, 173 i 178 Konstytucji RP, tj. pytań o treści:

1. *„Czy prokurator bez immunitetu konstytucyjnego może skutecznie kwestionować uchylenie swojego immunitetu, powołując się na niekonstytucyjność organu, który podjął decyzję?”*
2. *Czy brak zapisu prawa dla prokuratorów do wnioskowania o wznowienie postępowań na podstawie ustawy z 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 1259) oznacza, że nie mogą oni podważać orzeczeń Izby Dyscyplinarnej SN w sprawie uchylenia immunitetu?*
3. *Czy art.135 Prawo o prokuraturze immunitet prokuratorski jest zgodny z Konstytucją RP, w tym zasadą, że wszyscy obywatele są wobec prawa równi?*
4. *Czy art. 152 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2023 r. poz. 2113), pozwalający na wieloletnie zawieszenie prokuratora z zachowaniem wynagrodzenia mimo niewykonywania żadnych obowiązków*

służbowych, a także zaliczanie zawieszenia do stażu pracy, nagród jubileuszowych jest zgodne z zasadą równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP), zwłaszcza wobec rzetelnie pracujących prokuratorów?

- 5. Czy wypłacanie wynagrodzenia zawieszonemu prokuratorowi, złapanemu na gorącym uczynku za jazdę po alkoholu jest zgodne z zasadami życia społecznego i Konstytucją RP?*
- 6. Czy zgodne z konstytucyjną zasadą równości i sprawiedliwości społecznej jest to, że zawieszony prokurator otrzymuje wynagrodzenie z budżetu państwa i może opłacić prywatnego obrońcę, podczas gdy inni oskarżeni często nie mają zagwarantowanych dochodów ani pomocy prawnej? Czy nie prowadzi to do osłabienia zaufania obywateli do wymiaru sprawiedliwości?*
- 7. Czy fakt, że oskarżony prokurator nie broni się samodzielnie, lecz korzysta z pomocy prywatnego obrońcy opłacanego z wynagrodzenia budżetowego, a następnie może otrzymać zwrot kosztów obrony, nie prowadzi do podwójnego finansowania jego obrony z budżetu państwa, naruszenia gospodarności środków publicznych oraz podważenia jego kompetencji zawodowych?*
- 8. Czy utrudnianie prowadzenia postępowania przez oskarżonego prokuratora jest zgodne z Konstytucją RP i rolą funkcjonariuszy publicznych?*
- 9. Czy celowe przedłużanie postępowania przez oskarżonego funkcjonariusza publicznego - prokuratora - wynagradzanego z budżetu- np. niepodpisywanie pism procesowych, składanie analogicznych wniosków jak obrońca czy odbieranie korespondencji dopiero w 14. dniu, mimo obowiązku bycia do dyspozycji prokuratury zapisanej art. 75 KPK (7 dni) - jest zgodne z zasadą równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP) oraz obowiązkiem przestrzegania prawa (art. 83 Konstytucji RP)? Czy fakt, że poprzez takie działania oskarżony prokurator przedłuża swoje zawieszenie i tym samym nadal otrzymuje wynagrodzenie z budżetu państwa, nie oznacza, że państwo faktycznie płaci mu za unikanie odpowiedzialności, co narusza zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP) oraz gospodarności środków publicznych wynikające z zasady dobra wspólnego (art. 1 Konstytucji RP)?*

10. Czy korzyści materialne pobrane przez zawieszonych prokuratorów w formie wynagrodzenia na skutek orzeczeń wydanych przez Izbę Dyscyplinarną SN zostaną zwrócone do budżetu przez zawieszonych jako wydane przez kwestionowany organ”?

Nadto oskarżycielka posiłkowa wniosła o zawieszenie postępowania kasacyjnego do czasu wydania przez Trybunał Konstytucyjny rozstrzygnięcia w tej sprawie. W przypadku cofnięcia sprawy do ponownego rozpoznania, wniosła o jej przekazanie do rozpoznania przez inny sąd niż Sąd Okręgowy [...], celem zapewnienia bezstronności i rzetelności postępowania z uwagi na opisane wyżej sytuacje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga obrońcy oskarżonego jest zasadna, albowiem zaskarżony nią wyrok wydano z rażąco obrazą art. 437 § 2 k.p.k.

Korzystając z rozwiązania przewidzianego w art. 436 k.p.k., które stosuje się odpowiednio w postępowaniu skargowym (art. 539f k.p.k.), Sąd Najwyższy ograniczył rozpoznanie skargi do bezwzględnego uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., podniesionego przez obrońcę, bowiem rozpoznanie w tym zakresie było wystarczające do wydania orzeczenia.

W art. 539a § 3 k.p.k. wskazany został jako podstawa skargi art. 439 § 1 k.p.k., a ten ostatni przepis stanowi również podstawę skargi etapowej wymienioną w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k.

W niniejszej sprawie bezwzględnym uchybieniem w postaci braku wymaganego zezwolenia na sciganie, stanowiącym ujemną przesłankę procesową, dotknięty był wyrok Sądu I instancji. Uchybienie to dostrzegł Sąd II instancji, jednak błędnie uznał, że uchybienie to może być konwalidowane na późniejszym etapie postępowania poprzez zastosowanie instytucji, o której mowa w art. 344a § 1 k.p.k. (uzasadnienie SO – s. 30 - pkt 5.3.1.3.1.).

Najpełniej i w sposób przekonujący trafność tezy o wystąpieniu bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci braku wymaganego zezwolenia na ściganie uargumentował w uzasadnieniu skargi obrońca oskarżonego. Jego wywody nie wymagały ani pogłębienia, ani poszerzenia. Ich dokładne powtarzanie byłoby postąpieniem zbędnym w tym miejscu.

Sąd Najwyższy w pełni podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2020 r., I KS 9/20, w którym wskazano, że stwierdzenie przez orzekający sąd albo inny organ naruszenia art. 439 § 1 k.p.k. z powodu wystąpienia negatywnej przesłanki procesowej z art. 17 § 1 pkt 9 (a także pkt 10 – uwaga - SN) k.p.k. obliguje ten organ do umorzenia postępowania. Wyłącza zatem równocześnie możliwość zastosowania art. 437 § 2 zd 2 k.p.k. jako podstawy rozstrzygnięcia następczego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Ustawodawca w przepisach art. 17 § 1 k.p.k. określił negatywny katalog okoliczności procesowych, których wystąpienie zakazuje wszczęcia postępowania karnego, a w razie ich ujawnienia po wszczęciu uniemożliwia kontynuowanie postępowania. Oznacza to skierowany do organów procesowych zakaz wszczęcia albo dalszego prowadzenia procesu, oczywiście poza czynnościami dopuszczalnymi na gruncie art. 17 § 2 - 4 k.p.k. Wystąpienie jednej z przesłanek negatywnych oznacza brak realizacji warunków dopuszczalności procesu i nakaz jego dyskontynuacji poprzez umorzenie. Obowiązek ten spoczywa na organach prowadzących postępowanie. W postępowaniu sądowym jego bezpośrednim wyrazem jest przepis art. 414 § 1 k.p.k., zgodnie z którym w razie stwierdzenia po rozpoczęciu przewodu sądowego okoliczności wyłączających ściganie sąd umarza postępowanie, a jedynie w razie ujawnienia się okoliczności z art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. sąd wydaje wyrok uniewinniający, chyba że sprawca był niepoczytalny. Rozwinięciem tego obowiązku na etapie postępowania odwoławczego jest przepis art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. W konsekwencji organ odwoławczy po ujawnieniu się w rozpoznawanej sprawie wystąpienia negatywnej przesłanki procesowej zobowiązany był do uchylenia kontrolowanego orzeczenia i następczego umorzenia postępowania. Nie był zatem wówczas uprawniony do przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. Takie bowiem ponowne rozpoznawanie sprawy, nawet jeśli prowadzone byłoby wyłącznie w celu i z rezultatem umorzenia postępowania dokonywane musiałoby być wbrew jednoznaczemu nakazowi dyskontynuacji procesu wyrażonemu wprost w art. 17 § 1 k.p.k.

Zawarte w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. odesłanie do art. 439 § 1 k.p.k., stanowi zatem podstawę do uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania tylko wtedy, gdy obligatoryjnym następstwem stwierdzenia jednego z

zawartych w tym katalogu uchybień o charakterze bezwzględny nie jest umorzenie postępowania karnego. Taką zaś podstawę wyłączającą dopuszczalność ponownego rozpoznania sprawy w razie wystąpienia negatywnej przesłanki procesowej stanowi art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., obligujący sąd odwoławczy do umorzenia postępowania wobec stwierdzonego braku zezwolenia na ściganie (charakter imperatywny normy zawartej w tym przepisie prawa). Nakazuje to wprost przepis art. 414 § 1 k.p.k., znajdujący z mocy art. 458 k.p.k. odpowiednie zastosowanie w postępowaniu drugoinstancyjnym. Wykluczona jest zatem w tym układzie procesowym możliwość wydania rozstrzygnięcia następczego w oparciu o art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k.

W świetle powyższego skarga obrońcy oskarżonego okazała się zasadna. Choć bowiem rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego oparte było na stwierdzeniu wystąpienia przesłanki z art. 439 § 1 k.p.k., to jednak wobec ujawnienia się negatywnej przesłanki procesowej z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. zastosowanie miał wyrażony tam nakaz następczego umorzenia postępowania, co należało uczynić na podstawie wskazanego art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. Doszło zatem do naruszenia przepisu art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. poprzez jego błędne zastosowanie.

Sąd Najwyższy, uchylając zaskarżony skargą obrońcy wyrok, przekazał sprawę Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania, nie mógł natomiast wydać orzeczenia następczego w postaci umorzenia postępowania karnego, gdyż wymagałoby to uchylenia także wyroku Sądu *a quo*, a tego wyraźnie nie przewiduje art. 539e § 2 k.p.k. (dlatego też przepis art. 537 § 2 k.p.k. nie jest recypowany w art. 539f k.p.k., albowiem w Rozdziale 55a Kodeksu postępowania karnego zamieszczono przepis art. 539e § 2 dotyczący rozpoznania skargi).

O zwrocie opłaty od skargi orzeczono na mocy art. 527 § 4 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k.

[PŁ]

[r.g.]